

התכנית לפסיכותרפיה
ביה"ס ללימודי המשך ברפואה
הפקולטה לרפואה ע"ש סאקלר
אוניברסיטת תל אביב

התכנית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית באוניברסיטת תל אביב
ומסלול הלימודים המתקדמים:
ויניקוט, ביון, והעצמאים בפסיכואנליזה – פורצי דרכים
שמחים להזמינכם לכנס

האם יוכל המעוֹן לתקוֹן?

מפגש ייחודי בין מדעי המוח
לפסיכואנליזה הקלינית של ויניקוט

יום שישי 1/4/2022

בין השעות 8:45-14:45

באולם 201, הפקולטה לרפואה

אישור כניסה לכנס יישלח יום לפני

"מה-שְהָיָה, הוא שְיִהְיֶה, ומה-שְנִעֲשֶׂה, הוא שְיִעֲשֶׂה... מְעוֹת, לא-יוֹכֵל לְתַקּוֹן; וְחֶסְרוֹן, לא-יוֹכֵל לְהַמְנוֹת... וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה, חֶכְמָה וְדַעַת", אומר קהלת (פרק א') – האמנם מְעוֹת לא-יוֹכֵל לְתַקּוֹן; וְחֶסְרוֹן לא-יוֹכֵל לְהַמְנוֹת? לשאלת המעוֹת, לשאלת הדעת, ולשאלת התיקון מתכנסות במפגש מיוחד ומאתגר זה פרופ' רות פלדמן, חוקרת מובילה בעולם בתחום הסינכרון ביחסי אם-תינוק, אם-ילד; פרופ' דנה אמיר, שתדבר מתוך הכרות אישית וקשה עם אימוץ ילד שלא קיבל את תנאי המינימום של סינכרון בתחילת החיים וגם מתוך חשיבתה הפסיכואנליטית המעמיקה; ועפרה אשל, שתביא את מחשבתו של ויניקוט על משמעותם הקריטית של יחסי אם-תינוק בתחילת החיים, ובעיקר על האפשרות הרדיקלית – "האפשרות החדשה להתפתחות" שמציע ויניקוט באמצעות גרסיה עמוקה (אפשר לומר אפיגנטית) בטיפול הנפשי.

תכנית הכנס:

9:15-8:45 התכנסות

9:15-10:45 מושב ראשון – בהנחיית **אילן אמיר**

ברכות – **מירב רוט**, ראש התוכנית לפסיכותרפיה

דברי פתיחה: תנאים של תקווה – **עפרה אשל**, ראש המסלול

איגרת ברכה בפתח הכנס: פסיכואנליזה במאה החמישית לפני הספירה

– **תומס אוגדן**

תהליכי סינכרון ביו-התנהגותיים לאורך החיים ומעגלים של שבר ותיקון -

רות פלדמן

10:45 – 11:00 הפסקה

11:00 – 12:15 מושב שני - בהנחיית **עפרה אשל**

כשהאובייקט המופנם מפנה עורף – **דנה אמיר**

12:15 – 12:45 הפסקה

12:45 – 14:45 מושב שלישי - בהנחיית **אילן ברנט**

סינכרון אם-תינוק/אחדות מטפל-מטופל: ערש התקווה, הרס התקווה,

זעקת התקווה, החייאת התקווה – **עפרה אשל**

פאנל מסכם – בהשתתפות המרצות, המנחים והקהל.

תהליכי סינכרון ביו-התנהגותיים לאורך החיים ומעגלים של שבר ותיקון

המפגש של הפסיכואנליזה עם חקר המוח מעלה אל פני השטח את השאלה הפסיכופיזית – האם ישנה משמעות לממצאים הקשורים בתפקוד הפיזי של המוח להבנת התהליכים המנטליים המתרחשים בחדר הטיפול. בהרצאה יוצג תהליכי הסינכרון הביו-התנהגותי, המתרחשים במרחב הבינאישי ומשמשים בסיס לבנית המוח החברתי כמו גם ליצירת ה-mind האנושי ויכולתו לתת משמעות. נציג את התפתחות תהליכי הסינכרון ומרכיביו הביולוגיים מתוך הקשר הראשוני אם-תינוק ונבדוק כיצד מתפתחים תהליכי הסינכרון לאורך החיים ומקבלים עושר, גיוון ועומק סימבולי וכיצד הם מותקנים לקשרי קרבה אחרים: עם אב, אחים, חברים, בני זוג, ומטפלים תוך כדי שהם משמרים את אותו בסיס ביולוגי ותקשור בינמוחי.

תהליכי סינכרון מורכבים ממעגלים של שבר ותיקון, תואמות וחוסר תואמות מרמת חלקיקי השנייה בתוך האינטראקציה ועד לתהליכים גלובליים המתרחשים בקשרים ארוכי טווח, במיוחד בקשר הורה – ילד בוגר, הדורשים שינוי במאזן התואמות. הגמישות ביכולת לשאת מצבים של חוסר סינכרון, היכולת לבנות ולשמר קשרי קרבה, והאפשרות לתת משמעות למאמצי התיקון עומדים בבסיסה של הגדרת ה"חוסן" האנושי לפי המודל שלנו.

בהרצאה נציג ממצאים על התפתחות הסינכרון הביו-התנהגותי מתוך נקודת המבט של שני מוחות ונתייחס למצבים פתולוגיים בהם הסינכרון נפגע – במיוחד דיכאון לאחר לידה – ולהשפעתם ארוכת הטווח על התפתחות המוח של התינוק ויכולתו ליצור אמפתיה ואינטימיות. לבסוף, נתייחס למחקר אודות טיפול ממוקד-סינכרון במקרים של דיכאון אחר לידה ולתוצאותיו הביולוגיות והמנטליות. נסיים בדיון כיצד מושג הסינכרון פותח זווית חדשה היכולה לעשות אינטגרציה בין תצפית מדעית מדויקת מחד לאיכות חווייתית מאידך בכדי לדייק את מושגי האינטרסובייקטיביות בטיפול.

כשהאובייקט המופנם מפנה עורף

ההרצאה, המשלבת קטעי ממואר אישיים עם מחשבות תיאורטיות, עוסקת בצורת התקשרות פוסט-טראומטית האופיינית לילדים מאומצים: שילוב של היפוטוניה נפשית – הבאה לידי ביטוי בקושי להתכוון אל אובייקט, והיפרטוניה נפשית – הבאה לידי ביטוי בהיאחזות דביקה באובייקט. לרוב אנחנו נתקלים בהיפוטוניה והיפרטוניה נפשית כנסיות הפוכות, אך אצל ילדים שגדלו בתנאים טראומטיים הנטיות הללו מופיעות לסירוגין, ויוצרות שילוב של היצמדות דביקה, מתוך צורך נואש בחיכוך – יחד עם סוג של רפיון חלול, ריק אינסופי שאין דבר היכול למלא אותו מבחוץ או מבפנים, כולל לא נוכחות האובייקט "הדביק" עצמו. השילוב של היפוטוניה והיפרטוניה נפשית יוצר, באופן מתעתע, פסיאודו תלת-ממד נפשי: לכאורה יש תנועה בלתי פוסקת בין מצב של קשר ומצב של נפרדות, אבל למעשה מדובר בתשליל של תנועה, שכן ההיפוטוניה אינה מצב של נפרדות אלא של אי-קשר, ואילו ההיפרטוניה אינה מצב של קשר אלא מצב של הידבקות המוחקת במידה רבה הן את הסובייקט והן את האובייקט שאליו הוא נצמד בכל כוחו. בשני המקרים – גם במקרה של המצב ההיפוטוני וגם במקרה של המצב ההיפרטוני – יש מחיקה של האפשרות של חיבור ולכן גם של האפשרות של נפרדות. ניתן לומר שההיפוטוניה היא התשליל של הנפרדות, ואילו ההיפרטוניה היא התשליל של החיבור. בשני המקרים אין אפשרות לשמר מנח נפשי יציב וגם לא התכוונות יציבה אל אחר.

סינכרון אם-תינוק/אחדות מטפל-מטופל: ערש התקווה, הרס התקווה, זעקת התקווה, החייאת התקווה

התקווה לחיים אך גם התמוטטותה, נולדות, מתהוות ונהרסות ביחידת אם-תינוק, לפי ויניקוט. הטיפול, ובמיוחד "הזעקה האחרונה ממש לפני שהתקווה נעזבה" מחייבים לשוב בטיפול לאותם מחוזות ראשוניים במטרה ליצור תקווה חדשה והזדמנות חדשה להתפתחות רגשית, ומצריכים יצירת חוויה שהיא מאותה מהות אחדותית-בסיסית של אם-תינוק בקשר מטפל-מטופל. "המעבר בפסיכואנליזה הוא מתיאוריה וטכניקה של פירוש לתיאוריה וטכניקה שעמודי התווך שלהן הן התמרות (טרנספורמציות)", כותב פרו (2021), ואני מדגישה טרנספורמציות של היות-באחדות (Transformations in Oneness). אבל על מה אנחנו מדברים בפועל כאשר מדובר על להיות בחיבור עד-אחדות של

פרופ' רות פלדמן היא מחזיקת הקתדרה ע"ש סימס-מאן וראש המרכז לחקר המוח והתפתחות האדם באוניברסיטת רייכמן, מנהלת הקליניקה לטיפול בפעוט ובמשפחה ותכנית ההתמחות של קרן האריס, ופרופסור נלווה באוניברסיטת YALE. מחקרה מתמקדים בבסיס הביולוגי של קשרי קרבה, תהליכי סינכרון ביו-התנהגותיים והביולוגיה של חוסן, ומשמשים בסיס לשיטות תצפית והתערבויות טיפוליות המיושמות ברחבי העולם. במספר מחקרים מינקות לבגרות היא עוקבת אחרי השפעות ארוכות הטווח של כשלים בקשר הראשוני על התפתחות המוח, מערכות התמך הביולוגיות, ומרכיבים של פסיכופתולוגיה וחוסן לאורך החיים. פרופ' פלדמן נבחרה כ highly-cited researcher ב-2018, Number 1 World Leader לחקר ההורות ב-2019, וזכתה בפרס March-of-Dimes Graven's Award ב-2018 למחקר על תינוקות בסיכון, ופרס א.מ.ת. ב-2020 לחקר הפסיכולוגיה.

פרופ' דנה אמיר היא פסיכולוגית קלינית, פסיכואנליטיקאית מנחה בחברה הפסיכואנליטית בישראל, סגן דיקן למחקר וראש מסלול הדוקטורט הבין-תחומי בפסיכואנליזה באוניברסיטת חיפה, משוררת וסופרת. עורכת ראשית של "מארג" – כתב עת ישראלי לפסיכואנליזה (מרכז פרויד – האוניברסיטה העברית). הוציאה לאור שישה ספרי שירה, שני ממוארים בפרוזה שהאחרון שבהם הוא "אבני ריחיים" (2021), וארבעה ספרי עיון שראו אור בעברית ובאנגלית: "על הליריות של הנפש", "תהום שפה", "להעיד על העדים", "ויזוי מסך". זכתה על כתיבתה הפסיכואנליטית בפרס בהט לספרי עיון, 2006, הפרס הבינלאומי ע"ש טסטין 2011, הפרס הבינלאומי ע"ש סצ'רדוטי 2013, הפרס הבינלאומי לחינוך פסיכואנליטי 2017, הפרס הבינלאומי ע"ש היימן, 2017, פרס הרקטור של אוניברסיטת חיפה, 2020, הפרס על המאמר המצטיין של Int. J. Applied Psychoanalytic Studies (במשותף), 2020.

עפרה אשל היא פסיכולוגית קלינית, פסיכואנליטיקאית מנחה, מדריכה ומורה במכון ובחברה הפסיכואנליטית בישראל; חברת כבוד של המרכז החדש לפסיכואנליזה NCP, לוס אנג'לס; סגנית-נשיא (2017-2021), איגוד ויניקוט הבינלאומי (IWA). מקימה וראש מסלול הלימודים המתקדמים 'ויניקוט, ביון, והעצמאים בפסיכואנליזה – פורצי דרכים' בתוכנית לפסיכותרפיה, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל-אביב; בנוסף, מלמדת גם בלימודי הליבה ובלומדים המתקדמים, ובתכניות לפסיכותרפיה נוספות. מרצה ומדריכה בתכנית הלימודים המתקדמים של ויניקוט בבייג'ון, סין. עורכת מדור ביקורת ספרים ב"שיחות" – כתב-עת ישראלי לפסיכותרפיה.

פרסומיה תורגמו לשש שפות. זכתה במלגות ליאונרד קומס במרכז החדש לפסיכואנליזה (לוס אנג'לס, 2011); דייוויד המונד במכון הפסיכואנליטי של מסצ'וסטס (בוסטון, 2016); מרצה אורחת במכון הפסיכואנליטי של צפון קליפורניה (סן פרנסיסקו, 2013), המרצה של כנס ביון השנתי במרכז הפסיכואנליטי של קליפורניה (לוס אנג'לס, 2018), והמרצה של הרצאת רוברט סטולר השנתית (לוס אנג'לס, 2021). זכתה בפרס הבינלאומי ע"ש טסטין 2013, פרס Symonds Prize 2017, ניו יורק, ופרס ליאונרד קומס 2022, לוס אנג'לס. נבחרה לאחת הנשים המשפיעות בישראל ע"י מגזין "גלובס" ב-2012. ערכה-במשותף עם מאיר ברגר את הוצאתו המחודשת בעברית של הספר "השעה בת חמישים הדקות" של רוברט לינדנר (2007), עם צביה זליגמן את הספר "היה או לא היה? כאשר צללים של פגיעה מינית בילדות עולים בטיפול" (2017), וספרה

על המנחים:

ד"ר אילן אמיר הוא פסיכיאטר ופסיכואנליטיקאי מנחה ומורה במכון ובחברה הפסיכואנליטית בישראל. מורה בתכנית הליבה ובמסלולי הלימודים המתקדמים 'ויניקוט, ביון, והעצמאים בפסיכואנליזה – פורצי דרכים' ו'מצבים מנטליים ראשוניים', התכנית לפסיכותרפיה, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל-אביב. יו"ר ועד עמותת לכל נפש.

ד"ר אילן ברנט הוא פסיכולוג קליני, פסיכואנליטיקאי מנחה ומורה במכון ובחברה הפסיכואנליטית בישראל. יו"ר ועדת ההוראה של החברה הפסיכואנליטית בישראל. מורה במסלול הלימודים המתקדמים 'ויניקוט, ביון, והעצמאים בפסיכואנליזה – פורצי דרכים' התכנית לפסיכותרפיה, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב, במרכז ויניקוט בישראל, ובמרכז הלימודים של החברה הפסיכואנליטית. קליניקה פרטית למבוגרים ומתבגרים בקרית אונו.